

Almanac de Interlingua

Numero 82 – Decembre 2016

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Dece mille annos retro

Per Rodrigo Mallman Guerra

Nate in Salvador in 1945, Raul Seixas es un pionero del rock brasilian. Su musica misce le stylos rock e *baião*, con lyricas que incorpora themas car al artista: metaphysica, psychologia, historia, litteratura, mysticismo. In le 1970s, ille e Paulo Coelho, hodie celebre scriptor, funda le Societate Alternative e introduce occultismo e esseres extraterrestre in lor compositiones popular. Le dictatura militar, a ocasiones ironisate per le cantos de Raul, confunde iste societate con un movimento subversive e face torturar e exiliar su fundatores, qui va viver tunc in le Statos Unite con lor sposas. Ma le alte popularitate de Raul Seixas convince le militares a tosto recipere le de retorno. Alcoholicista e depressive, ille perde prestigio poco a poco e mori in 1989, debilitate post un tour de cinquanta shows pro divulgar su ultime disco. Plure cantos sue remane popular ancora hodie.

Un die, in un strata del urbe,
io videva un vetuletto sedente sur le trottoir
con un bassinetto de almosnas
e un viola in le manos.
Le populo se stoppava pro audir le,
ille regratiava le monetas
e cantava iste canto
que contava un historia
que era plus o minus assi:

[*Choro*]
Io nasceva
dece mille annos retro
e il ha nihil in iste mundo
que io non troppo lo sape

Io videva Christo esser crucifixe,
le amor nascer e esser assassinate

e le magas arder in foco
pro pagar lor peccatos,
io videva.

Io videva Moses transversar le Mar Rubie
e Mahomet cader al terra sur su geniculos,
io videva Petro denegar Christo per tres vices
ante le speculo.

[*Choro*]

Io videva le candelas se incender pro le Papa
e Babylonia esser rase del mappa,
io videva Conte Dracula sugente sanguine nove
e se occultante detra le cappa,
io videva.

Io videva le Arca de Noe transversar le mares
e Salomon cantar su psalmos per le aeres,
io videva Zumbi fugir con le negros al foreste,
al Quilombo del Palmares,
io videva.

[*Choro*]

Io videva le sanguine que manava del montania
quando Hitler vocava tote Germania
e le soldato qui soniava con su amata
in un lecto de campania,
io legeva!

Io legeva le symbolos sacrate de Umbanda
io esseva puero pro apprender a dansar in rota
e quando totes malediceva le frigido
io faceva mi lecto in le veranda.

[*Choro*]

Io esseva inter le simias in le caverna,
io bibeva vino con le feminas in le taverna,
e quando le petra collaveva del ripa
mi gamba tamben se rumpeva,
tamben...

Io esseva teste del amor de Rapunzel,
io videva le stella de David brillar in le celo,
e pro ille qui prova que io mente
io tira mi cappello

Le opio del populo

Le sumerios sapeva ja ante sex millennios sur le qualitates hypnotic e euphoric del papavere. Iste populo lo denominava “planta del allegressa”. Le grecos appellava *ópion*, diminutivo de *opós* (succo vegetal), al succo del papavere. In le *Odyssea*, Homero describe le effectos de iste planta, commun in le Grecia classic, ben que su uso se diffundeva inter le europeos non per le grecos, ma per le arabes. Istes recolligeva le opio in Egypto, ubi on lo usava in medicina, e lo apportava pro vender tanto in Oriente como in Occidente. In iste epocha, le profession de narcotrafficante esseva plus prestigiose que hodie, ma in compensation rendeva minus lucros.

In le 1^e centennio de nostre era, Plinio documentava in latino le parola *opium*. In espaniol, un evolution *anfión* appare in le *Diccionario de germanía* per Juan Hidalgo, in 1609. Como anque le portugese *anfião*, illo proveni del mesme radice grecolatin que *opio*, forma que prevale modernemente.

Le commercio international de opio causava duo guerras inter britannicos e chinesis in le 19^e centennio, resultante in le cession de Hong Kong al Regno Unite e in le apertura del portos chinese al Occidente. Le vendita del opio era libere tunc. In effecto, le substantia se reputava benefic pro relevar dolores e suffrentias. Con iste senso, Karl Marx cuneava le expression “le opio del populo” pro referer se al religiones.

Le opio se obtene a partir del capsulas verde del papavere (*Papaver somniferum*), illustrate al sinistra. Al centro, un plantation in India. Al dextra, un ancian pharmaco somnifere german a base de opio.

Sia como medicamento sia como droga recreative, le opio perdeva popularitate con le tempore: le production mundial annual de circa 40 mille tonnas verso 1900 cadeva a solmente 5 mille tonnas per le anno 2000. Recentemente, tamen, le productionolveva a altiar se in Afghanistan, productor de 70 per cento del opio mundial post que le limites imposite per le regime Taliban era revocate. Le opio representa 60 per cento del PNB afghan. Le fermeros recipe lá circa 300 dollars per kilo de opio, converse in heroína e vendite in Europa a 16 mille dollars le kilo. Como del opio se obtene tamen substantias medic legal como le morphina, on ha propositate que pais occidental passa a importar legalmente le production afghan, creante condition pro un cultivo regulate. Hodie, le plus importante provisosores legal del Statos Unite e del Union Europee es India e Turchia.

Adaptate de *Palabra del día*, section del sito www.elcastellano.org, con accrescimo de informationes obtenite del Wikipedia in anglese.

Benvenite a nostre systema solar

Hodie le astronomos pote facer cosas le plus fascinante. Si un persona incende un flammifero in le Luna, illes potera detectar le flamma. Le pulsation de stellas distante les permette inferer lor dimension, character e mesmo le possibile habitabilitate de planetas circum illos que, tanto lontan, nos non pote vider – planetas que nos attingerea post medie million de annos con un de nostre naves spatial. Con lor radiotelescopios, illes pote caper radiation tanto parve que tote le energia collecte desde 1951 es inferior a lo de un flocco de nive a collider sur le solo, secundo parolas de Carl Sagan.

In summa, il ha nulle grande cosa que eveni in le universo que le astronomos non pote discoperir quando illes lo desira. Dunque, il es notabile que usque a 1978 nulle astronomo sapeva que Pluton ha un luna. In le estate de celle anno, le juvene astronomo James Christy examinava in Arizona imagines photographic de routine quando ille notava un macula incerte, ma securmente distincte de Pluton. Con auxilio de su collega Robert Harrington, ille concludeva que il se tractava de un luna. E non un luna qualcunque: in relation al planeta, illo era le plus grande luna del systema solar.

Iste discoperta consolidava le classification de Pluton como un planeta. Ma antea on credeva que le spatio occupate per iste luna era parte del massa planetari, dunque ora on sapeva que Pluton era ancora plus parve que on supposeva. In effecto, septe lunas de nostre systema solar, incluse le nostre, es plus grande que illo.

Al sinistra: Charon ha un diametro equivalente al medietate de Pluton. Lor relation es sovente considerate como lo de un luna con su planeta, ma algunos pensa que ambe corpores celeste compone un systema binari, perque le barycentro de lor orbitas non es situate sur ulle. Al dextra: Un imagine juxtaposite permette verificar que nostre Luna es plus grande que le planeta nano Pluton, e que ambes es multo plus parve que le planeta Terra.

Un question natural es per que il prendeva tante tempore pro detectar un luna in nostre proprie systema solar. Parte del responsa depende de ubi nostre astronomos ha directionate lor telescopios. Le astronomo Clark Chapman explica: “Le majoritate del persona pensa que le astronomos dispende lor noctes in observatorios a scrutar le celos, lo que non es ver. Quasi tote telescopio del mundo es programmate pro investigar portiones multo reducte del celo e sufficientemente distante pro que on incontra un quasar, un cavo nigre o un galaxia lontan. Le sol rete de telescopios a realmente scrutar le celo era projecte e constructe per le militares.” [...]

Quanto a Pluton, nulle persona es certe sur qual es su dimension, de que illo es facte, que typo de atmosphaera illo ha o mesmo qué illo es. Multe astronomos pensa que illo non es un planeta, ma un grande objecto trovate in un zona de detritos galactic

cognite per Cintura de Kuiper, theorisate in 1930, le mesme anno in que on discoperiva Pluton. De iste zona proveni cometas de periodicitate breve, le plus celebre del quales es le cometa Halley.

Pluton non se porta como le altere planetas. Su motion es tanto variabile que on non sape dicer exactemente ubi illo essera in un centennio. Durante que le altere planetas orbita plus o minus sur le mesme plano, le orbita de Pluton ha un inclination relative de 17 grados. Assi, il ha epochas in que illo es plus proxime del Terra que Neptuno, como durante le decennios de 1980 e 1990. Le 11 februario 1999, tamen, Pluton retornava al position le plus exterior, e debe remaner lá per 228 annos.

Traducte liberemente del capitulo *Welcome to the Solar System*, in le libro *A Short History of Nearly Everything*, per Bill Bryson.

Como esserea si...

Si Francia non habeva vendite al Statos Unite su territorio de Louisiana in 1803, il es possibile que le americanos lo haberea conquisite per medio de un guerra. Si le franceses habeva restate lá, il haberea forsan alcun disputas per frontieras e divergentias sur le portion del Golfo de Mexico a que cata pais haberea directo. Mesmo si un occupation statounitese occurreva plus tarde, le lingua francese poterea audir se ancora hodie in alcun statos american, a exemplo de lo que eveni in Canada.

Le britannicos poterea haber invase Louisiana con intention de recuperar tote lor colonias in Nordamerica, anticipante le guerra de 1812 contra le Statos Unite. In iste caso, le franceses probabilemente non succederea retener lor dominios al mesme tempore in que Napoleon confrontava tote Europa – in effecto, Louisiana era vendite a fin de levar fundos pro le Francia postrevolutionari.

Anque, le espanioles poterea haber profitate le defeat napoleonico pro reconquirer iste territorio, que habeva essite lore antea. Con isto, le statounitese poterea haber lo conquisite directemente de Mexico, como il evenirea finalmente al areas plus a west de Louisiana.

Un stampa postal statounitese celebrante le acquisition del territorio de Louisiana del franceses in 1803.

Le acquisition de Louisiana non solo duplicava le territorio del Statos Unite, ma anque contribuava pro formar un mentalitate expansionista que ha remanite. Illo era le plus grande negotio de terras que ja se ha facte. Sin illo, il es probabile que le veniente Doctrina Monroe haberea ben minus fortia e que le presentia francese – sia physic o cultural – in le continente se facerea sentir per plus de tempore.

Basate sur diverse responsas al question *How would the US be different if the Louisiana Purchase had not happened?*, in le sito www.quora.com.